

Громадська Думка

ЧАСОПІСЬ ПОЛОНЕНИХ УКРАЇНЦІВ у ВЕЦЛЯРІ.

— ВИХОДИТЬ ЩО ЧЕТВЕРГА Й ЩО НЕДІЛІ. —

Видає „Видавниче Товариство імені Б. Грінченка“.

Ч. 64. (III).

Неділя, 16. вересня 1917.

Рік III.

Від Редакції

Редакція повідомляє шановних передплатників „Громадської Думки“, що через брак наперед. число часописі не могло вийти в четвер 13. вересня.

Вецлар, 15. вересня 1917.

Стало ся. Заподіяно Україні в лиці ІІ найкрашого цвіту нечувану кривду. Дня 26. липня ст. ст. вночі на поїзд з солдатами - Українцями полку імені Богдана Хмельницького, відіїждаючими на фронт, зроблено напад, як виясниє слідство міліціонерами, кірасірами і „невідомими“, наслідком якого було вбито на смерть 16 і поранено 30 Богданівців. В перший ешелон стріляли міліціонери біля пасажирського вагону, потім зробили засаду разом з кірасірами ца другий ешелон. Не вспіли вийхати за „кадетський місток“, як спинено потяг, бо було вбито 5 і 8 Богданівців поранено. На Пості Волинському напад повторено і врешті на ст. Боярка 300 душ Богданівців, в тім числі всіх офіцерів, заарештовано, а решту роззброєно і під військовим караулом повезено на фронт. Стріляли в потяг з багатьох місць: з боку залізничного депо, від Соломенки, з боку Батиєвої гори, з будинків Жилянської вулиці.

Хоч не маємо досі докладного матеріалу зі слідства цього алочину—ясно все ж, що се перша спроба викликати заворушення, під час яких уже, не спиняючи ся ні на чому, здавити ненависний для недавніх панів положення на Україні—Москалів — широко-демократичний рух українського народу.

„Коли зважити на число місць, звідки розстрілювано Богданівців—пише д. Око в київській „Робітничій Газеті“ в 1. серпня ст. ст.—і на те, що кірасіри опинилися на всім шляху від Києва II до Боярки, то становить ся очевидним, що справа ця не могла одбутися стихійно, а проведена пляномірно і організовано“.

Так, отже, випроважали, наших братів на боротьбу за спасення Росії! Дорогою ганебної провокації, насильства і розбою викликають заколот, а потім арешти провідників, щоб

таким чином ослабити революційні сили, а там уже недалеко й до повернення „доброї старовини“ в якимсь Романовим. Так мабуть думають носителі чорного духа Росії, який що далі то більше починає піднімати свою голову. Вже, як пояснює „Робітничі Газета“, головно командуючий Корнілов видає приказ, як що козаки полку Богдана Хмельницького винні, то полк скасувати і українізацію війська спинити. Щож! Може й справді не трудно буде скласти вину за події 26. липня на тих же Богданівців, особливо як прийняти на увагу так завчасу виданий приказ Корнілова. Та' проте ми певні, що й такий кінець сеї справи не спинить українського руху, а швидче поверне думку нашого громадянства до більшого рішучого виступлення на шлях боротьби за повну незалежність українського народу.

Кров безвинно погиблих братів наших, підступно замордованих 26. липня, іличе нас ратувати себе!

Бо на своєму шляху, доки будемо покладати ся на блудливі завірення, нічого іншого, крім розбою, провокації й зради, не стрінемо.

II.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ.

Обурення України з приводу розстрілу Укр. Козаків.

З Бердичева. Бердичівська повітова Рада Селянських Депутатів, довідавшись про кріваві події, котрі виникли 26 липня в Києві з полком Богдана Хмельницького, жертвою яких беззапинно полягли козаки полка, глибоко обурена поводженням вищої Влади Київської Округи, тому доручаємо Київській Центральній Раді і Генеральному Секретаріату відмінити всіх заходів, аби було розслідувано і прятано до суду винуватців і щоб негайно було усунено з посади Оберучева. Центральна Рада, дійсний представник народа українського повинна прияти міри за спокій в краї, бо можливо, що провокація може бути в другому.

З Кайданівки. Кайданівська Українська Громада на Загальному Зібранині прилучається до резолюції Центральної Ради від 28 липня. Спішить підтримувати Раду вернутися

полк Богдана Хмельницького, а полки донських козаків й кірасірів негайно вивести.

Голова Громади Коваленко.

Писар Галта.

З Полтавщини. Селянський полтавського повіту на в'їзді 29 липня, зупинившись над останніми крізвавими подіями у Києві, предбачають, що алочинний провокаційний напад на українське військо, котре було обороняє Росію, може повести до усобиць і скорого розпаду держави. Один порятунок—суворо покарати винних і негайно вислати на фронт вороже Україні військо.

Голова з'їзду Я. Стенька.

(Київ. «Робітничі Газета», ч. 100).

харківської, катеринославської, херсонської й таврійської в дорозі розпорядку. Некрасов стояв за те, що про прилучення мають рішати земства й губернські збори, вибрані на основі загального голосування. На це Українці не годилися, а огляду на те, що в деяких містах поки що може мати перевагу російсько-польсько-жидівська більшість, неприхильна Українській Центральній Раді. Переговори не довели до цілі завдяки кадетському знавцю права проф. баронові Нольде, який тепер виступає знавцем української справи, як прихильник кадетського централізму.

(Варш. Цайт. в 3. вер.)

Співчуття Київа для Фінляндії.

З Штокгольму доносять дня 7. вересня: Українська рада робітників в Києві вислала фінляндській соціал-демократичній фракції телеграму співчуття, що осуджує в гострих словах противаконну політику і злобний напад тимчасового правительства на права Фінляндії.

(Франкф. Цайтунг в 8. вер. рано)

Вісти з України, окупованої осередніми державами.

Муж довіря У., який відіїхав від нас туди для просвітно-організаційної праці, надіслав нам звіт про свою роботу й своїх товаришів, відмінно з якого подаємо в „Гр. Д.“, сподіваючись, що всякі вістки про ті землі дуже цікаві для наших читачів. Ось вони:

„Село Б. має 90 дворів. Мешканців, рахуючи від 15 років, 312 душ. Матеріально живуть добре. На ціле село лише 10—12 дворів, що не мають худоби. Решта ж майже всі мають корів, коней, в навіть і такі, що мають по 3—5 корів. Населеніе—уніяни (греко-католики) і православні; в 4 душі католиків, але воної й не признають ся. Як і треба було сподіватись, люде цілком темні, зовсім „діти природи“, але більшість добре розуміє все, що йм кажеш. Грамотних в тільки 6—8 душ і то мало, один лише староста уміє добре читати. За кожну роботу одержують плату; на Німців не скаржать ся. В неділю 5/VIII. вібрали до 60 душ. Розказав хто я й чого приїхав, потім став казати про теперішній стан на Україні, а тоді прочитав і пояснив „Що треба знати кожному Українцеві“ й дещо з „Кобзаря.“ Слухають радо. В селі є школа: новий

Переговори України з пра- вительством.

З „Южного Краю“ відомо, що в Петрограді 9. серпня відбувалися приватні наради української делегації, зложені в Винниченка, проф. Барановського й Рефеса з заступником президента міністрів Некрасовим. Представники України домагалися прилучення до України губерній:

гарний будинок. Дітей шкільного віку 60—70. Минулі зими науки не відвідувалося. Діти бажають читати ся, але тепер вони вештають ся без роботи й догляду, без сорому матюкаючись.

Село М. має мешканців понад 250, з них 71 Жид, решта православні, і лише одна родина польська. Інтелігентії нема. Старостою є Жид, не інтелігентний, звичайний крамар. Є ще дік, дуже старий, попівського роду, мало цікавий. Є церква. Школу спалили Москвою. Усі краї будинки позаймали Жиди. Колишній будинок „монопольки“ залишається під школу, але в йому живуть Жиди й гандлюють горілкою й усачиною. А школа тут конче потрібна, бо діти бажають учитися, навіть дорослі дівчата ходили до школи. Сьогодні 6/VIII. Іду в село О., потім С., бо вчора зранку було в мене кілька людей з відтіль і прохали книжок та часописів. На жаль, не міг дати, бо не маю. Є тут поблизу старий підполковник Р., живе в своєму маєтку, але кажуть, що в його не буде для нас користі. Вчора зранку був на селі, візив понад 100 душ людей. Пояснив, що ми за люди, чого й як приїхали, що тут за край і хто в йому живе. Потім прочитав дещо з газет „Хто ми“, „Межі України“, „Всеукраїнські зігодні“ і т. і. Прочитав і пояснив „Як жив український народ“ і та „Про державний лад у всіх народів“. Люди дуже цікавились, жаль, що частини була підривана. Від селян довідався я, що в селі Б. є учителька К., буду там після завтра. 8/VIII. по дорозі на село зустрів людей з ковельського поїзду. Серед них був один добре грамотний, слугував у війську. Питав мене:

— Ви козак?—
— Так.
— Який?
— Український і т. д.

Всі дуже зацікавились і я Ім віддав усі часописи, які мав з собою.

Дальше в звіті йдуть загальні уваги про брак на селах інтелігентних сил, відсутність фахових учителів, занепад моральності, поширення брудної московської лайки і т. д.

З цих уваг видно дуже добре, які реальні „здобутки“ принесла війна для населення Волині.

3 РОСІЙСЬКОГО ЖИТТЯ.

Автономія Лотишів і Лівонії.

З Лондону доноситься гагельська часопись „Гагельсьбліт“: Рига є тепер середовище німецької агітації, яка ведеться з таким успіхом, що Лотиші, які були давніші ворогами Німців, цілком піддалися під їх вплив. Останніми часами навіть серед поміркованих Лотишів кружило питання, чи Німеччина чи Росія дасть Ім бажану автономію. Між Лотишами й Росіянами вела ся потайна боротьба, яка причинила ся до відверту 12. російської армії з під Риги. За це однаково в тимчасове правительство, яке вороже стало ся до автономії Фінляндії.

Тепер правительство під острівом перед німецькою інвазією про-

голосило автономію Лотишів, Лівонії і Курляндії.

[Франкф. Цайт з 7. вер. пол.]

Безробіття в Катеринославщині.

„Русське Слово“ сповіщає, що в полуострові промислових областях наступила перерва в роботах, а се: в Елісаветграді і в Катеринославі. Головна причина цього є недостача матеріалу й вугілля. Через остановку дніпровської фабрики залишається в Катеринославщині лише 20.000 робітників без хліба.

Положення у Фінляндії.

Від Штокгольму доносять про Фінляндію: Генерал-губернатор Стакович має уступити. В цілому краю панує явний протиросійський настрої. Частини російської армії і флоту в гарнізонах симпатизують (спочувають) отверто домаганням соціал-демократів в фінляндським соймі. Оповіщення з боку тимчасового правительства, що воно знесе генерал-губернатора й переведе його канцелярію до фінляндських вищих владів та постановить комісара тільки для збереження верховних прав Росії — не роблять тепер ніякого враження.

Вістка про здобуття Риги і поході Німців в Лівонії зробила велике враження на Фінляндію, як найбільша сенсація під час цілої цієї війни. Для 3. вересня в Гельсінфорсі богатого домів було обвішано хоругвами на знак радості. Багатою Росії починає спускати Фінляндію. Вірочим помітна між еміграціями у Швеції, передовсім між фінансовими підприємствами, велика нервозність через те, що наслідком походу Німців може настути переїзд між Росією і Європою.

[Франкф. Цайт з 8. вер. рано]

Управа Петрограду.

Гагельський „Гагельсьбліт“ сповіщає з Петрограду: Тимчасове правительство займається унормуванням управи Петрограду в звязку з положенням на фронті. Порішено утворити окреме тіло, якому мають підлягати цивільні органи, щоби удержати порядок. Не має воно терпіти ніякого противреволюційного руху і кожду спробу буде давити безпощадно. Військова залига має підлягати Корнілову.

Кореспондент „Daily Chronicle“ Уїллем говорить про заговор про трирівлюційний в Петрограді і замічає з острівом про вислід виборів до городської думи в Петрограді: Це незвичайне, що большевики і Левії дістали 88.000 голосів, а сеціялреволюціонери, які осуджують поступове підвищення правилства супроти большевиків, дістали 120.000, отже зайняли перше місце, большевики друге, а кадети, які дістали лише 4000 голосів — третє, або четверте. На улацах говорять ся про недостачу засобів поживи та про загроження з боку Німців.

(Франкф. Цайт з 9. вер. півд.)

Настрій наси в Петрограді.

В Петрограді прийшло амо з заворушень, бо одне оголошення про большевиків що до виборів здерли

салдати одного батальону, якій відходить на фронт. На вість про упадок Риги підняли оклик радості деякі гурти робітників: „Ми інтернаціоналісти, кожда побіда зближує до міста, хто небудь побіджує!“ На Невськім проспекті заявив ся великий відділ війська, який ніс пропорці з написами: „Не Німців поборюйте, тільки буржуазію! Будете мати тоді кращий успіх!“

(Кляйнен Пресе з 7. вер.)

Французька порада до російської республіки.

Французька преса живо захурина Росією: „Matin“ думає, що російське правительство повинно виступити рішучо проти всіх бесід Ради салдатів і робочих. То може тоді настути, як всі союзники урядовими актами зажадають сповінення зобовязань Росії. Герб доказає, що російське правительство видало заказ на всі збори і карало всі страйкові організації воєнним судом. Тільки шаблюють й кнутом військової диктатури можна відновити порядок. Як би Керенський вагував ся, то найдеться ся цар, що примінить кнут і тортури, щоби створити „порядок“ в Росії. Тепер Росія несподівана ставить опір. Лівонія і Естонія пропали. Німеччина може цілком спокійно уладити ся на балтійським морем на фінським залисі.

(Генер. Аїц. з 10. вер. рано)

Внутрішній відносини Росії.

Штокгольмський справоздавець „Фоссіше Цайтунг“ подає ось що про внутрішні відносини властей: Корнілов наближується до необмеженої влади, та грає поки що подвійну роль, бо не знає, на яку партію йому оперти ся. Була би помилка думати, що він опретися на кадетах. Керенський хотів ратувати своє становище, тому скликав нараду в Москві, аложену з буржуазних партій, та ця справа не вдалася. Корнілов був дуже недовго в Москві, та він покладається на людей, що для його працюють. До них належить Некрасов, діал. Плеханов і кадет Кішкин. Також провідника аграрних соціал-революціонерів міністра хліборобства Чернова згадує Корнілов тим, що вратував його від уступлення, яке приготовив йому Керенський. Те саме відноситься до міністра війни Савінкова; він належить до тих кругів, що змагаються за повалити Керенського і зробити Корніловим диктатором. Цією справою кермус Корнілов в цим гуртом людей. Положення Керенського щораз більше загрожує. Як піде він з Корніловим, то мусить зректися з решткою своєї строго демократичної програми. А йти проти Корнілова значить: кинути рукавицю всім буржуазним партіям, які від московської конференції набрали силу й готовляться до приступу проти Керенського. Все зависить від Ради робочих і салдатів, яка останніми часами мовчала, та ще не сказала вона посліднього слова.

Керенський бореться з одного боку проти буржуазних партій із другого проти большевиків, а тут що виникає суперництво з Корніловим. В тім спорі упадок Риги має гррати ролью, бо він потягне за собою втрату дальших міст. Париж використає це, щоб зробити настірій для диктатури Корнілова. Некрасов, як доносить „Темпс“, заповів, що тимчасове правительство прийняло частину умов Корнілова і ще прийме решту його предложений, передовсім знесення салдатських виділів і комісарів на фронті.

(Генераль Анцайгер з 5. вересня веч.).

Наслідки німецької побуди.

З Базеля 5. вересня доноситься „Matin“ з Петрограду. Поділ коло Риги доведеть до того, що прискориться загальна офензива союзників. Тим сподіваються ся зберегти похід Німців (які посувуються ся по західній місії Рига-Венден на північний схід до озера Пейпус, від якого до Риги є 300 км. Ред.).

„Секоль“ доносить з Петрограду, що ген. Гурко, командир побитої 12. армії, подав ся до димісії; на його місце має станути Парський.

„Daily Mail“ доносить, що окопи Ревелю проголошено, як загрозжену область, та видано розказ евакуації Лівонії і Естонії.

(Генераль Анцайгер з 5. вересня веч.).

Людов Сухомлінова — порада до Росії.

На процесі Сухомлінова прочитано два листи кн. Андронікова до царів: Сухомлінов є жертвою любові до своєї жінки, яка тратить великих грошей на свої убрання й подорожі і примушує чоловіка добути їх яким небудь способом. Як вірний підданний царя — продав він своє сумлінне, як чоловік честі — став неволиником, який вдоволяє жадобу тієї особи, яку любить. Тому що не вистарчав міністерська пенсія, а його жінка тратить 150.000 рублів річно, він шукає способів, якби підвищити свої доходи.

(Генер. Аїц. з 9. вер. рано).

Заговор великих князів.

Після „Речі“ князів Михайла, Павла і Дмитра Павловича арештовано на розказ Керенського. Арештоване настуло 3. вересня в очі після переведення ревізії дому Михайла. Багато достойників, між ними звісного полковника Діца арештовано разом. Першу вість про заговор дісталася Керенський від Ради робочих і салдатів під час московського конгресу. Досі настушили арештовані в Петрограді, Москві, Тобольську і на Україні та у Сибіру. Арештовані — офицери, та слідів заговору серед армії не найдено. Всі віддано під суд і ведеться слідство за зраду державі.

(Генер. Аїц. з 8. вер. рано).

Петроград і загальна побудова.

„Морнінгпост“ сповіщає в Петрограді: Правительство починає вивозити з Петрограду державні акти до Москви. Петроград придбано до воєнної полоси, яка стоїть під воєнним правом. Не ожидайте, праця, прибутия німецьких військ до Петрограду, але від'ять в небезпеку великої німецької діяльності флоту.

З Цюриху доносять, що „Секоль“, італійська, часопись проголо-

лошує вість з Петрограду: Тимчасове правительство видало поклик до всіх мужчин Росії до 55. року життя ставити ся до оборони батьківщини. В Петрограді заборонено публичні зібрання і сходин більше, як 5 осіб. Звідомлення про розвій справ у Росії звучать дуже понуро.

Побіда соціалреволюціонерів у Петрограді.

З Амстердаму доносять: При виборах до городської думи в Петрограді винесли побіду соціалреволюціонери. На другім місці йде число кадетів, на третім—меншевики й большевики.

Ув'язнені великих князів.

Петроградська телеграфічна агенція доносить: Вел. князь Михайло Олександрович, який, як відомо, був призначений наслідником престола, і жінка його (полька, розведена жінка капітана) находяться у своїм помешканні, бо найдено сліди протиреволюційного компліксу. Так само окружено доглядом вел. князя Дмитрія Павловича.

Проклятація Керенського.

Зі Штокгольму доносить петроградська телеграфічна агенція: Керенський видав проклятацію слідуючого змісту: Для 8. вересня прибув член Думи давній прокурор синоду кн. Львов до Петрограду і заїждав в імени Корнілова передати главнокомандуючу Корнілову всю цінну і військову владу, на основі якої він утворить нове правительство.

Тому що домагання суперечить здобуткам революції, тимчасове правительство дало місії повновлаєть хопити ся за інші способи, щоби він наступи проти найвищої влади і здобутків революції підірвати в коріні.

Тому даю розказ:

1) Генерал Корнілов має віддати свій уряд Генералові Клембовському, що стоїть на чолі північної армії, яка замикає дорогу до Петрограду і він має обійтися повновласти як главнокомандуючий.

2) Установлю воєнний стан у городі і околиці Петрограду.

Військ визнається зі всіх горожан армію і флоту бути вірними своїм обов'язкам для охорони вітчизни проти зовнішнього ворога.

(Франк. Цайт. з 11. вер. рано).

Марш Корнілова на Петроград.

Зі Швейцарської гравії доносить „Морінг Пост“ відомість, що генерал Корнілов заприсягнув на ново підвидну армію на рідний край проти тимчасового правительства, прибув до Київа, де отримав його з одушевленням. Далі рушив з частиною армії й артилерією на Петроград. Число війська, яке веде він на столицю, виносить коло 40,000, між якими є багато козацьких офіцерів і прихильників старого правительства.

Тепер находиться ся військо на віддалі 40 км. від Петрограду.

(Франк. Нахрік. з 13. вересня рано).

Вісти зі світа.

РІШЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ЦЕХІВ ПРО ШТОКГОЛЬМСЬКУ КОНФЕРЕНЦІЮ.

З Берна доносять про рішення, яке прийнято на конференції цехів в Blackpool з дня 5. вересня про штокгольмську конференцію.

1) Ми поручасмо, щоби парламентарій комітет спробував всіма способами осiąгнути загальну одноідність що до цілей робочих класів союзних країв, яка буде підставою для успішної міжнародної конференції.

2) Ми пересвідчені, що міжнародна конференція соціалістів й робітників буде корисна і потрібна для заключення трів'яного демократичного міжнародного мира, і поручасмо помогати підготованню такої конференції.

3) Ми віримо, що наша участь буде залежіти від того, чи умови виложені під 1) будуть сповнені і чи дальша умова про право голосування після національностей будуть відзначені.

4) Ми підтверджуємо, що конференція підносить протест проти відмовлення паспортів в боку правительства.

(Франк. Цайт. з 25. вер. рано).

НОВИЙ ФРАНЦУЗЬКИЙ КАВІНАЕТ.

Міністерство Рібо уступило. Під напором соціалістів утворилося нове міністерство під проводом Painlevé, який є президентом міністрів і міністром війни. Він заявив при утворенні кабінету, що не буде ставити перенос штокгольмської конференції і участі в її французьких представників.

(Генер. Аїц. з 12. вер. веч.).

РАДА РОВОЧИХ І САЛДАТІВ ПРОТИ КОНФЕРЕНЦІЇ.

З Копенгагена доносять петроградські часописи: президія російської Ради робочих і солдатів порішила не брати участі в штокгольмській конференції, бо анті Франція, Англія, і прочі союзники не висиллють послів до Штокгольму.

(Франк. Цайт. з 11. вер. пол.).

ГРЕЦЬКИЙ КАВІНАЕТ СКУЛЮДІСА ПЕРЕД СУДОМ.

З Атен сповіщає агенція Гаваса: Парламент обговорював предложеніє поставити міністрів бувшого кабінету перед найвищим судом. Палата порішила 133 голосами проти 8 не ставити в обжалування кабінету Ліброка-Зографоса, а за те поставити перед судом кабінет Скулюдіса 133 голосами проти 10. Палата вибрала два виділи для розслідування.

СЕРБИ І КОРЕЯ НА ШТОКГОЛЬМСЬКІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ.

Зі Штокгольму доносить „Соціал-демократ“: Представники сербських соціал-демократів Лапшевич і Кацлерович дістали довільне переведене через Австро-Угорщину й Німеччину на Штокгольмську конференцію.

Корейські соціал-демократи поставили голландсько-скандинавському видлові домагання увільнення Кореї від японської опіки і утворення самостійної держави.

ЗАХОДИ В СПРАВІ ОБМІНУ ПОЛОНЕНИХ.

Свого часу згадували ми в нашій газеті, що австрійське правительство зробило всім воюючим державам предложение на обмін полонених, котрі або в хорі, або вже діловий час находяться в полоні. В тій справі, як доносить австрійський Червоний Хрест, вже від кількох місяців ведуться переговори

між австрійським і російським правителями. Результатом тих переговорів була конференція, котра відбулася в Штокгольмі для 4. серпня під проводом шведського принца Карла, та в присутності австрійських та російських делегатів. Російське правительство заступало там сенатора Арбузова і Навашіна, а австрійське гр. Шпігельфельд і Кіс де Немескер. Обидві сторони згодились на обмін полонених, в першій мірі тих, що скічали 60 літ життя або з важкою хорю, іменно—на чахотку, а відтак всіх тих, що дозволили вже час сидіти в полоні. Згоджено також на обмін цивільних полонених та вакладників.

В часі нарад виявилось, що найбільшою перешкодою для скорого обміну всіх тих полонених є транспортові труднощі. Сухопутна дорога через Швецію не може тут входити в рахубу через те, що шведська управа залишила війська, що вона через брак вагонів не в силах перевезти в короткі часи так багато полонених. Застановляла ся проте конференція над тим, чи не далося ся морською дорогою перевезти полонених до дому. Порт Ментильного на фінській бережі надавав ся би на це під усієм, що Німці очистять море від мін, щоб кораблі могли безпечно перевезти. В тій спрій Ізидив гр. Шпігельфельд до Берліна, а відтак до Відня. Для 19. серпня був він на авдіенції у австрійського цісара Карла, котрій, узглядяючи всі труднощі перевозу полонених морським шляхом, запропонував обмін через фронт в околиці Шіаска, де сходяться залишні шляхи.

З цим предложением цісара Карла вернувся делегат Шпігельфельд назад до Штокгольму і подав його до відома російським делегатам. Очевидно, що ті, не порозумівшись з російською головною командою, не могли занести жадного становища згідною з цим предложением, а звернулися в телеграфічну дорогою до свого правительства.

Так само шведський принц Карло залегла до Штокгольму, щоб сюди справу підійти від рішення російською головною командою. Поки що російські делегати виїхали від Штокгольму і обіцяли дати телеграфічну відповідь.

Обчислюють, що дорога через фронт окажеться багато дігіднішою, ніж дорога морська. Більше що місяці можна перевезти найбільше 4000 полонених туди й назад, коли через фронт далося від місячно перевезти до 18000 душ, якби лиши один поїзд з 600 солдатами щодня пускали.

С. К.

ВІЙНА.

Даремна одноцільна офензива.

(Звідомлення зсередині держав).

Велика одноцільна офензива антикита, яка підняла ся на заході для 8. вересня доволі живо, наново ослабла. Англійці пробували вправді ще 11. підняти огонь у Фландрії, в Артоа і на північ від Ст. Клієнта, щоб зробити враження, що Іх офензива поступає. Та все покінчилося на перестрілках патрулів і наступних військ. З цих перестрілок привели Німці більшу частину полонених і чотири скоростріли.

Діяльність літаків була дуже живою при гарній погоді. Німецькі війська обкінчали батареї коло Іпери, як і коло Дюнкіркен, бомбами.

Під Ст. Клієнтом прийшли до боротьби гранатами, які скічали ся втратами для Англійців. Французи пішли на схід від Реймсу біля артилерією, пробували повторити в Шампансі невдалий наступ з 8. вересня, та потерпіли ще більшу невдачу. Вони зачалися о 7³⁰. вранці наступ, який тривав цілий день, де падали ціліми громадами. На західному березі Маасу заховувалися Французи досить спокійно.

На східному фронті Німці перевели на північ від Риги свій наступ вперед від 6. вересня. Між балтийським морем і Дауном пробували Росіяне почти живішу діяльність патрулями на північ від Лівонської Аа, коло Енгельгардсгоф як і коло Нев-Кайпен, та всюди Іх відпerto. Російський наступ в Буковині перенінав ся. На північ від Ойтса наступали Росіяне й Румуни п'ять разів на вершок 772 на північ від Сланіч. Всі наступи завдавено й відпerto завданим огнем.

В Македонії був живіший вогонь тільки в околиці Монастиру.

— Гурток „Надія“. Ця нова організація повсталі в перший половині серпня с. р. між хороми в лазареті завдяки праці т. Б-ка. За час існування гуртку відбув 4 загальних зборів при участі 45 членів, уладив 8 рефератів на різні теми і провадив усього час школу неграмотних і малограмотних.

— Законогово-роздавочний комітет. 5. вересня комітет відбув засідання в справі розділу подарунків, що привезли з Кіїва й Харкова в кількості 700 ф. чорних сухарів, 245 ф. галетів, 173 ф. цукру, 118 ф. крупи й рису, 3 ф. горохової муки, а також інших дрібних річей. Чорні сухари рішено видати людям у таборі за військом лазарету, цукор також на людей в таборі і в лазареті, решту поживничих продуктів—на кухні. Ухвали затверджені Командтурою й у той самий день переведена в життя.

— Т-во стар. бар. ім. І. Масені. В середу, 5. вересня с. р., Т-во відбуло свої місячні збори зі слідуючим денним порядком:

1) Відчит протоколів, 2) прийняті членів в т-во, 3) звіт: управи, ревізійної комісії стар. бльокових, 4) вибори управи: старшого табору, скарбника, писаря, двох заступників і ревізійної комісії, затвержнені старшими бльокових, 5) біжучі справи й вільні внесення.

Після прийняття протоколів зборами було прийнято в т-во трох членів, далі управа подала справданиння з 2 місячної діяльності, потім дала звіт ревізійної комісії, а також старші бльокові подали звіт з місячної діяльності бльокових гуртків.

Потім було приступлено до вибору управи: на старшого табору (він же головою т-ва) вибрано т. П-на, а на заступника йому т. В-ка, скарбником вибрано т. Зр-кого, писарем т. Яц-ка, а на заступника йому т. Ко-ка.

Далі т-во затвердило бльокових старших.

При біжучих справах і вільних внесеннях було порушено й обговорено адміністративні справи. По висненню всіх справ збори закрито.

Л-ко.

— Таборове віче. В суботу 8. вересня відбулося таборове віче. На порядку денним стояло: 1) реферат про світові події й 2) звіт роздавочного комітету. Про світові події реферував т. Г-й. На початку він дійшов час спіння ся на події Україні, згадавши салюто відродження України, що відбулося в напому таборі 2. вересня. Потім подав змілбу вістку про земство замордованих на ст. Кіїв 16. квітня полку Богдана Хмельницького, що відбіджали на фронт. Пам'ять погиблих на плаху до краю бу-

пуччини козаків-Богданівців збори вшанували через уставання в місці і трохиразовим співом "Вічна пам'ять". Після справ українських, шановний референт передішов до по-дій інших країв, подавши дещо доказливше про похід Німців в північно-східні напрямі від Риги. За браком часу члени роздавочного комітету згіту не здавали. Після закриття віча, присутніми відспівали "Ще не вмерла Україна."

Ц.

— Т-во „Воля“. 9. вересня відбулося звичайне засідання зараду, на якім обговорювалося визначення дня загальних вборів товариства, справа губернських організацій і вільні виесення. Ухвалено скликати загальні вбори на 10. вересня по вечорі і на них поставити справу губернських гуртків, крім того по-дати звіт з діяльності т-ва на між-таборову раштатську конференцію.

Товариство уладило 3. 1. 5. вересня читанки при 70 слухачів, переважно Губернські гуртки, особливо Польські, провадили регулярно читані та тижневі засідання. Рух бібліотеки в кожним днем зростав.

— Театр. У неділю, 9. вересня, другий раз ми побачили на нашій сцені комедію І. Тобілевича, „Суєта“.

В глибоко продуманих і майстерно оброблених картинах автор комедії живо малює перед нами взаємні відносини членів сім'ї багатого козака-хлібороба Макара Барильченка. В надії мати на старість угиху й поміч, цей чоловік ображав своїх дітей, вивів—як кажуть—у люди. Та не збулись його надії. Вчені сини, дослужившись до чинів, порівнявшись із піорідинами ся з панами, відчуралі ся своєї простоти родини. Вони пригадували за неї лише тоді, коли обставини життя вимагали матеріальної допомоги. Тільки старший син Макара, що змалку помогав батькові в господарстві, до кінця остав ся хліборобом і не врадив своїй родині.

Помимо живого цікавого змісту, комедія „Суєта“ має для нас велике почуточне значення. Скільки таких вченіх Барильченків є на нашій славній Україні! Діти просто-го народу, „плоть от плоти і кости от костей“ його, вони, тим не менше, цурають ся свого неосвіченого брата-грекося. Дивиш ся на цю комедію—і боліче робить ся тобі за простий народ, і гірко за нездичних синів його.

Що до виконання песен, то при обставинах таборового життя вимагали кращої гри було б несправедливо. Маленькі похибки не зіпсували загального враження, зробленого виставою.

Натурально провів свою роль т. Зайка. Порядно поводив ся т. Біличенко в ролі Карпа Барильченка. Волошин, Підопригора й Старого-подільський гарно відіграли ролі вчених Барильченків. Теж саме треба скласти про т. Зілумченка й Зайцева. Досить надавались до своїх ролей т.т. Бібік, Петік і Гижаленко. Тов. Солянік гарно вдав із себе сліпого генерала.

Жиночі ролі, за відмінок деяких, проведено порядно. Тов. Польський поводив ся вірцово в своїх ролях. Чудова гімназістка вийшла з Кучеренка, а ще краща жінка з аристократичними норовами; хоча письмові нотки в голосі... ну, та це явно випадкове, сили враження скільки небудь замітно воно не ослабило, а тому не будем говорити про його. Тов. Ланчинському в ролі Тетяни бракувало ріжкоманітності в руках.

Переходимо до відмінних сторін виконання песен.

Дуже невигідне враження робить артист, коли він приймає на сцені неінтуральні пози, надувавши руки й мімікою. Це я кажу про т. Терещукена. Правда, він силкував

ся держати ся по воєнному, та, на жаль, пересолив, і роль прийшла до карикатурності ионатурально. Аделаїда надмірно була тиха в мові. Про що вона балакала з Василькою і що мала при собі в торбі, це для публіки осталося таємною. Замісць нетерплячого „Пер“ по адресі мужа вона кидала в простір байдужісіньке „Пер“, і дуже кумедно виходило, коли цей байдужий оклик раз-раз тривожив і хвилював П. мужа. Роля Дарини дала ся т. Пятігорцеві далеко краще.

На заключення лічу не зайвим вказати, що оркестра в часі антрактів грава чудово, і публіка нагороджувала П громом аплодисментів цілком по заслугах.

Zet.

— Генеральна Старшина. Чергове засідання 10. вересня с. р. відбулося при звичайному денному порядку.

Із порушених справ заслуговують бути відміненими:

1. Перевибори Генеральної Старшини. Срок урядування Генеральної Старшини скінчився 7. с. м., але з огляду на те, що із дня на день чекали збіду міжтаборової конференції в Раштаті перевибори були відложені на після закінчення народ конференції. Коли ж виявилось, що конференція відбудеться в 17. с. м., ухвалено не відлагати цієї сиравиї запропонувати Народній Раді перевести вибори на цьому тижні.

2. Справа Видавничого Товариства. З приводу устних нарікань на інормальності в життю т-ва, звернено на це увагу референта преси.

3. Перенесення полонених Українців із інших таборів. За послидний час поступило багато прохань від полонених із інших таборів перевести їх в наш табор, щоб дати зможу прийті участь в роботі на користь рідного краю та користати ся таборовою школою. Ці прохання були передані своєчасно до Командантури, яка обіцяла задовільнити їх по скликанням польських робіт, після 1. вересня. На цій підставі ухвалено проходити перевезення із табору Нойгамер 19 душ, із Данцига 1, із Касела 1, із Мюніципія 1, із Гальберга 1 і із Вормса 7 душ.

4. Справа посилки таборової часописі „Громадська Думка“ в Росію. Від полонених Українців в Пермі (Росія) одержано листа слідуючого змісту: „Прошу Хвальну редакцію прислати нам свою часопись, а як дістанемо перше число, то зараз пошлемо гроші. Ми могли би зараз послати гроші, лише неємо докладно адреси, а щоб не прийшлося нам довго чекати, то просимо по отриманню картки зараз посилати. + поваженням Українці полонені. Просимо посилати на адресу: Пермська губ., Надеждинський завод, Ново-Снайардна мастерська, Василю Кукурові“. Тому що й раніше одержувалися листи, що свідчать про цікавість до нашої часописі на Україні, ухвалено порушити на міжтаборовій конференції в Раштаті питання про посилку таборових часописів в Росію.

5. На прохання т-ва „СІЧ“ відвести для зборів товариства крім четверга, який тепер посвячується виключно обговорюванню статута, ще один день на тижні для рефератів, — ухвалено дати в розпорядження товариства вечір в середу. Так як в цей день зала Народного Дому буде зайнята, то реферати просвітної Громади й т-ва „Воля“ відпадають.

На видання поштових карток зі знимками із життя тов. „СІЧ“, часті доходу з якого по проекту т-ва піде на Український Національний Фонд, Генеральна Старшина дала принципальну згоду.

ЖЕРТВИ.

На волинські школи.

Ком. Hanau, № 3871. . 1 м. 90 ф.

" Gross-Rohrheim, № 1058.—75 ф.

Миколай Пивовар 1 м

Д. Кучерук 4 м.

Ком. Meudt, № 2585. 4 м.

Rödesheim, № 857.—2 м. 30 ф.

Від січовиків у таборі за серпень-

місяць 56 м. 45 ф.

Гурток „Добра Порада“—2 м. 70 ф.

Ком. Schlesborn, № 2806. Федір

Проніченко—30 ф., Л. Борщ—20 ф.

Г. Зубенко—30 ф., Ф. Сизіків—30 ф.

П. Лаврушка—30 ф., А. Кузьменко—

30 ф., Ф. Лопух—30 ф., Х. Козирів—

30 ф., Я. Товкачів—30 ф., Г. Бок-

кітько—20 ф., І. Куратів—50 ф.

Разом 3 м. 80 ф.

Ком. Michelbach. Войнаровський

і тов. 40 ф.

Т. Шкура 2 м.

В. Плоский 1 м.

Переписка Редакції.

Одержані гроші на часопис „Громадська Думка“ від таких команд і т.т.

Rohrkast 90 ф., Samohlaf № 3947—2 м.

Hassel Post Bremerfeide 1 м. 20 ф., Alpen-

rod 1777—30 ф., Brüninghaus Werdol 4 м.

Golzhausen № 1706—60 ф., Steinendorf 1 м.

Reinrod 1 м., Brauhaus Bergwerk

№ 1668—3 м. 50 ф., Mainzlar № 206—2 м.

20 ф., Gut-Heindorf № 11768—1 м., Langen-

dorf № 1302—5 м. 60 ф., Oberachmitten 90

ф., Gem. Rödergund № 11460—1 м., Richsfeld

30 ф., Marmaske b/oberboden 2 м. 20 ф.,

Krg. gef. Lag. Langesalz 90 ф., Frauen-

stein 30, Waldwitzbach № 1929—40 м.,

Grossen Buseck 1 м. 20 ф., Girkenroth 60 ф.,

Lykershausen № 10870—90 ф., Schwarzenfels

№ 2687-B—1 м., Lanbedorff 60 ф., Landorf

2 м. 50 ф., Wageroth 90 ф., Michelbach 80

ф., Feudingen № 2153—1 м. 80 ф., Antsfeld

№ 2033—60 ф., № 2416—30 ф., Womelsdorf

№ 10873—1 м., № 1105—1 м. 90 ф., № 11647

—30 ф., № 12471—30 ф., № 340-b—80 ф.,

гурток „Добра Порада“—60 ф., Mühlstädt

Post Schlüchtern 40 ф., Neuhammel 1 мар.

80 ф., Iakobshagen 60 ф., Rothenberg 1 м.

90 ф., Rhenhausen 40 ф., Gerten Vereini-

gung Frankfurt Oben ad. 90 ф., K-do 14—

90 ф., Friedrichsfeld bei Weste 90 ф., Gas-

fabrik Frankfurt a/m 14—4 м. 40 ф., Aller-

storff b. Marlow i-m 1 м., Oedrbach 20 ф.,

Gem. Stornfels № 2571—30 ф., Münsenberg

1 м. 60 ф., Münzenberg 4 м. 80 ф., Bad Orth

№ 1078—3 м. 84 ф., Biebrich № 1626

2 м. 80 ф., Zorbeim № 595—65 ф., Ridder

№ 10978—60 ф., Weinberg 80 ф., Gronau

№ 690—48 ф., Heisterberg № 3876—40 ф.,

Babenhausen № 2193—1 м. 20 ф., Siedkendorf

30 ф., Offenbach a/m № 117—3 м. 84 ф.,

Amenburg № 1891—2 м. 24 ф., Unterbgl-

shein № 1642—3 м. 30 ф., Eschborff 1 мар.

15 ф., Gem. Hasselbach 30 ф., Klein-Umstadt

№ 1717—1 м. 80 ф., № 11912—40 ф., Pro-

wiantant Hanau 3871—40 ф., A. Radberg

2404—47 ф., Holzhausen 1 м. 20 ф., Eisen-

werk Ehringhausen 80 ф., № 1638—4 мар.

40 ф., Weuden № 1462—60 ф., Istadt 1341

—1 м. 25 ф., Oberhüttent 1 м., Harschtfaten

462—40 ф., Größenwesden 60 ф., Wendol

30 ф., № 3688—30 ф., Merenberg 60 ф.,

Merenberg 30 ф., Stelfurt 30 ф., Wülste

№ 15843—30 ф., Bönstadt 30 ф., Schmittenhof 30 ф., Langenstein 36 ф., Abenroth

№ 10647—50 ф., Nastätten 36 ф., Grube

Fortuna 1 м. 20 ф., Soligenstadt 30 ф., № 1574

—60 ф., N 3589—1 м., Oberschenkaw-

weg 80 ф., Gelsbach 1 м. 20 ф., Giebenbach

40 ф., Bauerbach 30 ф., Freilaubersheim 1

м. 20 ф., Oben-Ingelheim 4 м. 62 ф., Lauten-

mühle 1 м., Heiger № 1773/B—60 ф., Edels-

berg Elektron 5 м. 70 ф., Mainz Kostheim

№ 302—1 м. 54 ф., Mainz Kostheim 1 м. 20 ф.

ПОВІДОМЛЕНЯ.

К-да Mügenberg № 1068. Гроші Ва-

ших за липень місяць ми не одержали.

Твердохліб Сергій 4 бат., № 4401.

Маємо лише маленьку історію. Коштує 40

ф. При замовленні шільть гроши.

Куба Григорій. Русько-французького

словаря ми не маємо.

Півторак Іван. Одну марку Вашу, ви-

слану у липні місяць, ми не одержали.

Михайло Червак. Гроши Ваші 3 мар.

одержали її розділили куди слід.

Киричко Миколай. Гроши на книжку

«Хіба ревуть воли», не одержали.

Тимофій Шкура, № 2792. Книжка

«Україна—країні в нації» на німецькі гро-

ши коштує коло 8 м.

Нечипоренко Йосія. Пишіть як він-

важаєте ся Ваша команда, коли вислалі гро-

ши і скільки.

Edelsberg. За словар чужих слів гро-

ши не одержали.

Grube Jules T-во «Сільський Господар»

підприємство товарищів, котрі просили ся

члені т-ва, що вони є приваті. Книжки передані т-ву, С. У., куди й зверніть ся.

СПРАВОЧНЕ БЮРО Генеральної Старшини.